

Samenvatting

De relatie tussen milieu en gezondheid is steeds duidelijker zichtbaar. Klimaatverandering, vervuiling en uitputting van grondstoffen hebben directe gevolgen voor de volksgezondheid, terwijl de zorgsector zelf ook bijdraagt aan CO₂-uitstoot, materiaalgebruik, afvalproductie en milieubelasting. Verduurzaming van de medisch-specialistische zorg is daarmee niet alleen een maatschappelijke opgave, maar ook een belangrijk onderdeel van toekomstbestendige en kwalitatief goede zorg. Deze ambitie sluit aan bij de Green Deal Duurzame Zorg 3.0 en de Visie Medisch Specialist 2035, waarin verduurzaming en passende zorg nadrukkelijk onderdeel zijn van goede medisch-specialistische zorg.

De kennisagenda Duurzaamheid heeft als doel de belangrijkste kennisvragen op het gebied van duurzaamheid in de medisch-specialistische zorg te identificeren en te prioriteren. De kennisagenda richt zich op specialisme overstijgende kennisvragen die betrekking hebben op bestaande medisch-specialistische zorg, met als doel de CO₂-uitstoot, milieu-impact, water- en grondstofgebruik en afval te verminderen. Via een brede inventarisatie onder wetenschappelijke verenigingen, patiëntenorganisaties en diverse andere gremia, en een analyse van richtlijnen, zijn 166 kennisvragen verzameld en teruggebracht tot een top 10 meest urgente onderzoeksvragen.

De ontwikkeling van deze kennisagenda weerspiegelt het groeiende bewustzijn en de toenemende betrokkenheid van medisch specialisten bij de verduurzaming van de zorg. Het identificeren en prioriteren van kennisvragen is een eerste stap in het steviger verankeren van duurzaamheid in de dagelijkse praktijk. Onderzoek naar deze kennisvragen draagt bij aan een betere gezondheid en kwaliteit van leven voor patiënten en ondersteunt de ontwikkeling van een meer evidence-based en duurzamere praktijk. De onderzoeksresultaten zullen bijdragen aan betere onderbouwing van richtlijnen en zorgverleners en patiënten ondersteunen bij het maken van duurzame(re) keuzes binnen de medisch-specialistische zorg.

Duurzaamheid raakt daarbij direct aan het principe van passende zorg. Zorg die goed aansluit bij de behoefte van de patiënt voorkomt overbehandeling, vermindert verspilling en draagt bij aan een duurzamer zorgsysteem. Minder onnodige diagnostiek, behandelingen en polikliniekbezoeken leiden tot minder belasting voor mens en milieu en dragen bij aan een gezondere leefomgeving.

Top 10 kennisvragen:

- Hoe wegen we milieu-impact als parameter van kwalitatief goede medisch-specialistische zorg?
- Hoe kan duurzaam gedrag bij zorgverleners in de medisch-specialistische zorg vergroot worden?
- Hoe kunnen infectiepreventiemaatregelen in de medisch-specialistische zorg worden toegepast op een manier die zowel voldoende effectief is in het voorkomen van infecties en verspreiding van pathogenen als duurzaam ten aanzien van materiaalgebruik en milieu-impact?
- Wat is de milieu-impact van veelgebruikte laboratoriumtesten (zoals urinekweken, diverse bloedtesten) en hoe kunnen duurzamere keuzes op het gebied van de laboratoriumflow, de frequentie en manier van afname gemaakt worden, met behoud van kwaliteit van zorg en gezondheid?
- Welke follow-up (onderzoeken, controle afspraken) kan worden verminderd in frequentie of in intensiteit om milieu-impact te verminderen, met behoud van kwaliteit van zorg?
- Hoe kunnen digitale zorgvormen op afstand (zoals teleconsulten en thuismonitoring) bijdragen aan het verminderen van de milieu-impact zonder verlies van kwaliteit, patiëntveiligheid, patiënttevredenheid?
- Hoe beïnvloedt wetgeving zoals de Medical Device Regulation of de Geneesmiddelenwet het duurzaam gebruik van medische hulpmiddelen of geneesmiddelen in de klinische praktijk, en welke vormen van bewijs zijn nodig om veilige en duurzame alternatieven toe te passen binnen geldende kaders?
- Wat is het effect en de winst van het vervangen van wegwerpmaterialen in de zorg, met name absorberende hygiëneproducten voor urine en fecale incontinentie, of vaginaal bloedverlies of afscheiding, door duurzame, herbruikbare wasbare alternatieven bij verschillende doelgroepen (zoals jonge kinderen, mensen met een verstandelijke beperking, rolstoel-gebonden patiënten en ouderen thuis of in verpleeghuizen)?

- Hoe kan passende zorg rondom geneesmiddelen worden vormgegeven waarbij een integrale afweging gemaakt wordt tussen effectiviteit, werkdruk, kosten en milieu-impact, in samenspraak met de patiënt?
- Welke strategieën kunnen helpen om AI, dataopslag en databeheer op een duurzame manier in te zetten in de zorg? Kunnen we extra milieu-impact hiervan niet alleen minimaliseren, maar duurzaamheid zelfs vergroten door innovatieve, baanbrekende insteken ten opzichte van conventionele zorgprocessen?

Het multidisciplinaire karakter van deze kennisagenda vraagt om regie en afstemming die de grenzen van afzonderlijke wetenschappelijke verenigingen overstijgen. De kennisagenda bevat daarom ook een voorstel voor een afgestemde en doelgerichte uitwerking van de geprioriteerde kennisvragen.